

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 21 maja 2018 r.

Pozycja 92

POSTANOWIENIE

z dnia 14 lutego 2018 r.

Sygn. akt Ts 92/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej B.W. w sprawie zgodności:

- 1) art. 3 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.) z art. 2, art. 20 i art. 21 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175, ze zm.),
- 2) art. 3 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.) z art. 2 i art. 64 w zw. z art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175, ze zm.),
- 3) art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2013 r. poz. 707, ze zm.) z Preambulą i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

- 1) podjąć zawieszone postępowanie,
- 2) odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 16 maja 2016 r. (data nadania) B.W. (dalej: skarżący) wystąpił o zbadanie zgodności art. 3 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.; dalej: ustawa nacjonalizacyjna) z art. 2, art. 20 i art. 21 ust. 1 i 2 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175, ze zm.; dalej: Protokół nr 1 do konwencji). Skarżący zakwestionował także zgodność art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej w zakresie w jakim stanowi

materialnoprawną podstawę wpisu prawa własności Skarbu Państwa w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2013 r. poz. 707, ze zm.; dalej: u.k.w.h.) z art. 2, art. 64 w zw. z art. 21 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 1 Protokołu nr 1 do konwencji. Ponadto skarżący zakwestionował zgodność art. 10 u.k.w.h. z Preambułą i art. 2 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została sformułowana w związku z następującą sprawą. Wyrokiem z sierpnia 2014 r. Sąd Rejonowy w P., po rozpoznaniu sprawy z powództwa Skarbu Państwa – Prezydenta Miasta P. o uzgodnienie treści księgi wieczystej, nakazał wpisanie w dziale II księgi wieczystej prawa własności na rzecz Skarbu Państwa w całości i wykreślenie wpisów praw własności na rzecz dotychczasowych właścicieli nieruchomości, w tym skarżącego. Od tego wyroku skarżący wraz z innym pozwanym złożyli apelację, którą Sąd Okręgowy w P. (dalej: Sąd Okręgowy w P.), oddalił wyrokiem z grudnia 2015 r. Orzeczenie to wraz z uzasadnieniem zostało doręczone skarżącemu 16 lutego 2016 r.

Od powyższego wyroku skarżący wniósł skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego oraz skargę o wznowienie postępowania do Sądu Okręgowego w P.

Postanowieniem z 30 czerwca 2016 r. Trybunał Konstytucyjny zawiesił postępowanie w przedmiocie wstępnej kontroli skargi konstytucyjnej do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia obu skarg.

Postanowieniem z lutego 2017 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej. Odpis tego orzeczenia został nadesłany do Trybunału 7 marca 2017 r.

Postanowieniem z września 2017 r. Sąd Okręgowy w P. odrzucił skargę o wznowienie postępowania. Odpis tego orzeczenia został nadesłany do Trybunału 16 stycznia 2018 r.

Zdaniem skarżącego art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej jest niezgodny z: art. 2 Konstytucji i wyrażoną w nim zasadą demokratycznego państwa prawnego oraz zasadą zaufania obywatela do państwa i prawa, ponieważ „dopuszcza pozbawienie prawa własności obywateli w celach sprzecznych z podstawowymi zasadami ustrojowymi państwa i realizacji celów »planowej gospodarki socjalistycznej«”; art. 20 Konstytucji, gdyż pozostaje w jaskrawej sprzeczności z podstawami ustrojowymi gospodarki państwa; art. 21 ust. 1 i 2 Konstytucji, ponieważ godzi w zasadę ochrony prawa własności i narusza dopuszczalne konstytucyjnie granice wywłaszczenia, a także z art. 1 Protokołu nr 1 do konwencji, ponieważ „narusza gwarantowaną tą Konwencją ochronę prawa własności”.

Ponadto – jak podnosi skarżący – art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej w zakresie, w jakim stanowi materialnoprawną podstawę wpisu prawa własności Skarbu Państwa w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 10 u.k.w.h., jest niezgodny z: art. 2 Konstytucji i „wyrażoną w tym przepisie zasadą demokratycznego państwa prawnego i zasadą zaufania obywatela do państwa i prawa, bowiem dopuszcza zastosowanie przepisu art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej w postępowaniu wszczętym w trybie art. 10 [u.k.w.h.] i tym samym obejście zakazu czasowego wszczynania postępowań nacjonalizacyjnych określonego w art. 3 ust. 6” tej ustawy; art. 64 w zw. z art. 21 ust. 1 Konstytucji „poprzez dopuszczenie do pozbawienia właściciela nieruchomości przejętej na własność państwa w trybie ustawy nacjonalizacyjnej, a następnie zwróconej właścicielowi prawomocną decyzją administracyjną, tytułu prawnego do nieruchomości, na rzecz Skarbu Państwa bez ograniczenia w czasie”; art. 1 Protokołu nr 1 do konwencji i statuowaną w tym przepisie ochroną prawa własności. Skarżący wyraża również przekonanie, że art. 10 u.k.w.h. w zakresie, w jakim dopuszcza w postępowaniach wszczętych po dniu wejścia w życie Konstytucji ujawnianie w księgach wieczystych praw Skarbu Państwa nabytych na podstawie art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej, a do dnia wejścia w życie Konstytucji nieujawnionych, jest niezgodny z wyrażoną w Preambule do Konstytucji „dezaprobatą dla totalitarnych metod i praktyk działania komunistycznego aparatu państwa i wynikającą zeń zasadą dyskontynuacji metod prawnych właściwych systemowi totalitarnemu” oraz z zasadą sprawiedliwości społecznej wynikającą z art. 2 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie u.o.t.p. TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy u.o.t.p. TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, a także gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 u.o.t.p. TK.

3. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Dlatego art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK zobowiązuje skarżącego do wskazania kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego.

3.1. Skarżący poddał kontroli Trybunału art. 3 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.; dalej: ustawa nacjonalizacyjna) określający, które przedsiębiorstwa podlegały przejęciu na własność przez Państwo za odszkodowaniem oraz art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2013 r. poz. 707, ze zm.; dalej: u.k.w.h.) stanowiący o możliwości usunięcia niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym.

3.2. Jako ostateczne orzeczenie skarżący wskazał wyrok Sądu Okręgowego w P. z grudnia 2015 r. oddalający apelację skarżącego od wyroku Sądu Rejonowego w P. z sierpnia 2014 r. Trybunał stwierdza, że podstawą wydania tego orzeczenia był art. 10 u.k.w.h. Nie był nim natomiast zakwestionowany przez skarżącego art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej. Sąd Okręgowy, rozstrzygając sprawę, w związku z którą została wniesiona skarga konstytucyjna, ustalił, czy treść wpisów w księdze wieczystej odpowiada rzeczywistemu stanowi prawnemu nieruchomości i w tym celu badał, czy w sposób prawidłowy została przeprowadzona procedura nacjonalizacyjna. Należy podkreślić, że Sąd Okręgowy w P. nie stosował – co podnosił skarżący w uzasadnieniu skargi – art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej, a jedynie orzekał, będąc związany pozostającymi w obrocie prawnym ostatecznymi rozstrzygnięciami administracyjnymi, które zostały wydane na podstawie ustawy nacjonalizacyjnej. Trybunał wskazywał w swoim orzecznictwie, że niedopuszczalne – z punktu widzenia spełnienia przesłanki konstytucyjnej kontroli w trybie skargi – jest twierdzenie, że podstawę prawną ostatecznego rozstrzygnięcia, z którym związane jest naruszenie konstytucyjnych wolności i praw, stanowią w istocie wszystkie przepisy, które stały się podstawą prawną każdego z rozstrzygnięć administracyjnych stanowiących materiał dowodowy mający wykazać

niezgodność między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości (zob. postanowienie TK z 26 maja 2015 r., sygn. SK 19/13 OTK ZU nr 5/A/2015, poz. 77).

3.3. Mając powyższe na względzie, Trybunał stwierdza, że rozpatrywana skarga nie spełnia podstawowego warunku wskazanego w art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 53 ust. 1 u.o.t.p. TK.

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu w zakresach, w jakich skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej.

4. Trybunał przypomina również, że wzorcami kontroli w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej mogą być jedynie przepisy Konstytucji wyrażające prawa lub wolności skarżącego o charakterze podmiotowym (art. 79 ust. 1 ustawy zasadniczej).

W stosunku do zaskarżonego art. 10 u.k.w.h. wzorcami kontroli skarżący uczynił wyrażoną w Preambule Konstytucji „dezaprobatę dla totalitarnych metod i praktyk działania komunistycznego aparatu państwa i wynikającą zeń zasadę dyskontynuacji metod prawnych właściwych systemowi totalitarnemu” oraz zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Preambuła do Konstytucji nie stanowi źródła praw ani wolności jednostki, a tylko takie przepisy ustawy zasadniczej mogą być wzorcami kontroli w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej (zob. postanowienie TK z 20 września 2013 r., sygn. Ts 71/12, OTK ZU nr 2/B/2014, poz. 104).

Z tego powodu także art. 2 Konstytucji nie może być samoistnym wzorcem kontroli (zob. postanowienie TK z 23 stycznia 2002 r., sygn. Ts 105/00, OTK ZU nr 1/B/2002, poz. 60), wyraża on bowiem zespół zasad ustrojowych, nie jest jednak źródłem wolności lub praw podmiotowych. Powołanie się przez skarżącego na wywodzoną z niego zasadę sprawiedliwości społecznej nie może zatem stanowić samodzielnego wzorca kontroli w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej (zob. postanowienie TK z 15 grudnia 2014 r., sygn. Ts 199/14, OTK ZU nr 3/B/2015, poz. 266).

4.1. Mając powyższe na względzie, Trybunał stwierdza, że rozpatrywana skarga nie spełnia podstawowego warunku wskazanego w art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK.

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu w zakresie, w jakim skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 10 u.k.w.h.

5. Tylko na marginesie Trybunał zwraca uwagę, że zgodnie ze wskazanym powyżej wymogiem wynikającym z art. 79 Konstytucji, według którego podstawą skargi może być wyłącznie naruszenie przez zaskarżone przepisy konstytucyjnych praw lub wolności, niedopuszczalne jest badanie – w trybie skargi konstytucyjnej – zgodności zaskarżonego przepisu z normami konwencji międzynarodowych, nawet gdy normy te są odpowiednikami gwarancji zawartych w Konstytucji. Przepisy Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175) nie mogą zatem być wzorcem kontroli w postępowaniu ze skargi konstytucyjnej (zob. wyrok TK z 17 grudnia 2003 r., sygn. SK 15/02, OTK ZU nr 9/A/2003, poz. 103).

Z tych przyczyn Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.